

також можна віднести конституції Болгарії, Румунії, Словенії, Чехії та Швейцарії [1, 106]. Як бачимо, багато конституцій, зберігаючи суть ч. 1 ст. 12 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права, що визначає право кожної людини на найвищий досяжний рівень фізичного і психічного здоров'я, закріпили це право, але сформулювали його по-різному.

Конституція України від 28 червня 1996 р., зокрема, ч. 1 ст. 49 також передбачає право кожного на охорону здоров'я, медичну допомогу і медичне страхування [3]. Основний Закон нашої держави відображає у повному обсязі визначені у ст.12 Міжнародного пакту стандарти, нижче яких цивілізована держава не повинна опускатись.

Деякі конституції також містять норми, що покладають на свої держави відповідальність за заходи, необхідні для забезпечення права на найвищий досяжний для людини рівень фізичного і психічного здоров'я, визначеного згаданим міжнародним актом (ч. 2 ст. 124) [4]. Такі норми містить і Конституція України, де зазначено, що охорона здоров'я забезпечується за рахунок державного фінансування відповідних соціально-економічних, медико-санітарних і оздоровчо-профілактичних програм; держава дбає про розвиток фізичної культури і спорту (п. 2, 4 ст. 49) [3].

Отже, право на охорону здоров'я визнане світовим співтовариством як основне невід'ємне право, що належить кожній людині. Воно проголошене у міжнародно-правових актах і віднесене до економічних, соціальних і культурних прав. Право на охорону здоров'я стало невід'ємною складовою комплексу прав людини, що визнаються майже у всіх країнах, навіть у тих, де воно формально не зафіксоване.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Сенюта І. Медичне право: право людини на охорону здоров'я. – Львів: Астролябія, 2007. – 223с.
2. Конституции государств Европы: В 3 т. – Т.3. – М.: Норма, 2001.
3. Конституція України [Електронний ресурс]: Закон України від 28 червня 1996 р. №24к/96-ВР. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
4. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права 1966 р. // Права людини: Міжнародні договори України, декларації, документи. – К.: Юрінформ, 1992. – С.24-36.

Дракохруст Т. В.

кандидат наук з державного управління, старший викладач кафедри міжнародного права та європейської інтеграції ЮФ ТНЕУ

НЕОБХІДНІСТЬ ПОСИЛЕННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Внаслідок анексії Росією АР Крим та втрати Україною контролю над частиною території Донецької та Луганської областей в Україні з'явилися великі потоки людей, які були змушені залишити місця свого постійного проживання і переселитись до інших регіонів України. У вітчизняній

науковій літературі, засобах масової інформації їх визначають як «внутрішні мігранти», «вимушені переселенці», в офіційних документах – як «внутрішньо переміщені особи» (ВПО), що найточніше відповідає англomовному терміну «internally displaced persons» [1].

Саме таке визначення закріплене також у «Керівних принципах з питань про переміщених осіб всередині країни» Організації Об'єднаних Націй: «Внутрішньо переміщені особи – це окремі особи, чи групи осіб, які були змушені залишити свої помешкання, або місця постійного проживання в результаті, або щоб уникнути наслідків збройного конфлікту, проявів насильства, порушень прав людини, стихійних або спричинених діяльністю людини лих, чи техногенних катастроф, і які не перетнули міжнародно-визначених державних кордонів».

Відповідно до першої частини першої статті ЗУ «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», «внутрішньо переміщеною особою є громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру». Незважаючи на те, що у недавній українській історії були прецеденти масових вимушених переміщень населення через аварію на Чорнобильській АЕС у 1986 р., у країні відсутній досвід, пов'язаний із реєстрацією ВПО, належною міжвідомчою координацією, ефективною взаємодією між державними органами влади, громадськими організаціями, волонтерами, міжнародними організаціями, із розробкою та впровадженням комплексних державних програм. У зв'язку з цим важливого значення набувають дослідження, в яких розглядаються проблеми, потреби ВПО та реалізація їхніх законних прав та інтересів [2].

Повертаючись до вищезгаданого Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», він все ж таки має низку недоліків, оскільки став певного роду компромісом між очікуваннями громадянського суспільства і позицією держави. В Законі, наприклад, не були враховані права іноземних громадян та осіб без громадянства; реєстрація і надання соціальних послуг прив'язані до реєстрації місця проживання, що створює низку серйозних незручностей для ВПО, а через недосконалу адміністративну практику – навіть обмежує їхні права. Деякі норми закону, закріплені влітку 2014 року, не можуть бути виконані через динамічні зміни ситуації в зоні АТО. Так, норма щодо припинення трудових відносин шляхом надання «нотаріально посвідченої письмової заяви про припинення працівником трудових відносин з підтвердженням того, що ця заява таким громадянином надіслана роботодавцю рекомендованим листом» не діє через те, що «Укрпошта» припинила роботу на територіях, підконтрольних сепаратистам.

Варто зазначити, що процедура взяття на облік відповідно до Постанови № 509 прописана недосконало. Саме поняття «внутрішньо переміщеної особи» залишилось невизначеним. На практиці ВПО стикнулися з багатьма проблемами при реєстрації, на що вказують правозахисні організації, які надають правову допомогу ВПО:

1. Масові відмови ВПО через неправильне визначення території, з якої відбувається внутрішнє переміщення. Переселенцям з деяких районів проведення АТО, підконтрольних українській владі населених пунктів відмовляють у реєстрації. Це при тому, що в цих та інших населених пунктах були артилерійські обстріли, було зруйноване житло, інфраструктура тощо.

2. Відмова у взятті на облік осіб, які не мають у паспорті громадянина України позначку про те, що на даний час їхнім зареєстрованим місцем проживання є населений пункт у районах проведення АТО.

3. Вимоги надання додаткових, не передбачених Постановами КМУ №505 та №509 документів – наприклад, довідки із ЖЕУ, що підтверджують факт проживання, договір оренди житла тощо.

4. У деяких управліннях соціального захисту особам, які знаходяться у шлюбі, але при цьому переселився тільки один член сім'ї, відмовляють у постанові на облік, доки не переїде другий із подружжя, мотивуючи це тим, що допомога нібито виділяється тільки на сім'ю.

5. Фіксуються проблеми із визначенням відповідного управління праці та соціального захисту населення, які уповноважені вести облік переміщених осіб та оформлювати адресну допомогу переселенцям.

Крім зазначених недоліків, існує також низка дискримінаційних законодавчих актів, які порушують права ВПО. Вони стосуються:

1. Свободи пересування переселенців.
2. Користування фінансовими послугами, здійснення комерційної та господарчої діяльності.
3. Виборчих прав ВПО.

Слід також звернути увагу на дискримінацію ВПО з АР Крим через постанову Нацбанку № 699 від 3 листопада 2014 року, за якою кримчани визнаються нерезидентами і позбавлені можливості на рівних з іншими громадянами України користуватися банківськими послугами, а також постанову Нацбанку №810 від 14 грудня 2014 року, яка визнає ВПО з АР Крим резидентами, але прив'язує цей факт до позначки ДМСУ у довідці ВПО про реєстрацію місця проживання. Ця постанова стала наслідком застосування і звуженого тлумачення ЗУ «Про створення вільної економічної зони “Крим” та про особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території України» від 12 серпня 2014 року.

Ще одним дискримінаційним законом став Закон «Про місцеві вибори» від 14 липня 2015 року, який позбавив переселенців права голосу на місцевих виборах. У парламенті було зареєстровано три законопроекти, які надавали право вибору переселенцям, але вони не були розглянуті. Найбільш виваженим з них був законопроект №2501а-1 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення виборчих прав внутрішньо переміщених осіб», який передбачав, що належність громадянина до територіальної громади визначається не лише відміткою про реєстрацію місця проживання у паспорті, але й довідкою ВПО; передбачав, що довідка ВПО є підставою для зміни виборчої адреси; встановлював заявний принцип для змінення виборчої адреси (не пізніше як за 15 днів до проведення виборів); передбачав можливість проведення перевірки даних, зазначеними ВПО; обмежував спроби повторної зміни виборчої адреси ВПО. Але, на жаль, цей законопроект так і не був розглянутий Верховною Радою.

Варто вказати й позитивні законодавчі ініціативи. Так, 5 березня 2015 року Парламентом був прийнятий ЗУ «Про внесення змін до деяких законів

України щодо посилення соціального захисту внутрішньо переміщених осіб», відповідно до якого передбачена: компенсація зареєстрованому безробітному ВПО фактичних транспортних витрат на переїзд до іншої адміністративно-територіальної одиниці місця працевлаштування; компенсація витрат роботодавця на оплату праці (не вище середнього рівня заробітної плати в регіоні) за працевлаштування зареєстрованих безробітних ВПО на умовах строкових трудових договорів тривалістю не більше 6 місяців, за умови збереження гарантій зайнятості такої особи протягом періоду, що перевищує тривалість виплати в два рази; компенсація витрат роботодавця, який працевлаштовує зареєстрованих ВПО строком не менше 12 місяців, на перепідготовку й підвищення кваліфікації таких осіб [3].

Невирішеними проблемами залишилися:

1. Дискримінація ВПО внаслідок недоліків наведених вище законодавчих та підзаконних актів та адміністративної практики.
2. Житло для переселенців.
3. Працевлаштування.

В цілому, поступово почали відпрацьовуватися загальні механізми вирішення проблем переселенців, але такі системні проблеми, як відсутність соціального житла та проблеми працевлаштування – поки не вирішуються. Держава залишається не в змозі якісно вирішити проблеми соціалізації переселенців в повному масштабі. Якщо б не солідарність українського суспільства і робота волонтерів, українська держава не впоралася б з проблемою такого масштабного внутрішнього переміщення, і в країні сталася б гуманітарна катастрофа.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Загальна декларація прав людини - [Електронний ресурс]: – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
2. Смаль В., Позняк О. Дослідження «Внутрішньо переміщені особи: соціальна та економічна інтеграція в приймаючих громадах» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pleddg.org.ua/wp-content/uploads/2016/05/IDP_REPORT_PLEDDG_edited_09.06.2016.pdf
3. Захаров Б. Права внутрішньо переміщених осіб. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://helsinki.org.ua/prava-vnutrishno-peremischenyh-osib-b-zaharov/>.